

บทที่ 5

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

วัตถุประสงค์

เมื่อนักศึกษาได้อ่านจบบทเรียนนี้แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายได้ว่าการจัดการเรียนการสอนในแต่ละวิชาต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายว่าผู้เรียนสามารถประสบความสำเร็จในทางด้านใดบ้าง
2. เปรียบเทียบได้ว่าจุดมุ่งหมายทางการศึกษาในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างไร
3. บอกได้ว่าส่วนประกอบของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมมีอะไรบ้าง
4. เขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในแต่ละวิชาได้
5. บอกได้ว่าการเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในแต่ละวิชาจะมีประโยชน์ต่อครูและนักเรียนอย่างไรบ้าง

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

จุดมุ่งหมายในการทำงานใด ๆ ก็ตามจะเป็นแนวทางในการวางแผนกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายนั้น จุดมุ่งหมายการศึกษาที่เช่นเดียวกันจะเป็นแนวทางให้ครูวางแผนกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาและวิธีการวัดผลและประเมินผลเพื่อให้ นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่ครูตั้งจุดมุ่งหมายไว้ เช่น ถ้าต้องการให้นักเรียนรู้จักคิดก็จะเน้นทางด้าน “ความรู้ความเข้าใจ” ถ้าต้องการให้นักเรียนพัฒนาทางด้านความรู้สึกและอารมณ์ จุดมุ่งหมายก็เน้นทางด้านอารมณ์ ถ้าต้องการให้นักเรียนเคลื่อนไหวไม่ว่าจะเป็นการวิ่ง การเขียน การพิมพ์ดีด การสอนก็มีจุดมุ่งหมายที่จะเน้นทางด้านทักษะเป็นต้น

1. จุดมุ่งหมายการศึกษาประเภทต่าง ๆ

นักการศึกษาและนักจิตวิทยา (Bloom, Engelhart, 1956; Bloom and Masia, 1964) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายการศึกษาไว้ 3 ประเภท ทั้งสามประเภทนี้จะกำหนดให้กิจกรรมการเรียนการสอนและวิธีการประเมินผลแตกต่างกัน จุดมุ่งหมายแต่ละประเภทจะเน้นแตกต่างกัน ดังนี้

1.1 ด้านความรู้และความคิด (Cognitive Domain)

เน้นให้มีความรู้ความเข้าใจ ความจำ ความคิด การตัดสินใจและมีเหตุผล ด้านความรู้และความคิดจะมีพฤติกรรมย่อยแยกเป็น 6 ชั้นตามลำดับ จากง่ายไปหายาก ดังนี้

1.1.1 ความรู้ (Knowledge) คือความสามารถที่จะจำได้หรือระลึกได้ถึงความคิด คำต่าง ๆ วิธีการต่าง ๆ ประเภทของสิ่งต่าง ๆ หลักการ ทฤษฎีและข้อเท็จจริงต่าง ๆ รวมทั้งประสบการณ์ต่าง ๆ ที่รับรู้เข้ามา

1.1.2 ความเข้าใจ (Comprehension) คือความสามารถที่จะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน สามารถแปลความ ตีความ ขยายความเรื่องราวต่าง ๆ

1.1.3 การนำไปใช้ (Application) คือความสามารถที่จะนำกฎ หลักการ ความคิดต่าง ๆ และวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งประสบการณ์ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้เลือกใช้หรือแก้ปัญหาใหม่ในชีวิต

1.1.4 การวิเคราะห์ (Analysis) คือความสามารถที่จะแยกแยะเนื้อหา หรือเรื่องราว ต่าง ๆ ที่รับรู้ มองเห็นความสัมพันธ์และหลักการของเรื่องนั้น ๆ

1.1.5 การสังเคราะห์ (Synthesis) คือความสามารถที่จะรวบรวมหรือสรุปข้อมูลความคิด หรือสิ่งที่สัมพันธ์กันและนำมาดัดแปลงให้เป็นสิ่งใหม่ ๆ ความคิดใหม่ ๆ ซึ่งจะแสดงออกด้าน ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การวางแผนงาน

1.1.6 การประเมินผล (Evaluation) คือความสามารถที่จะตัดสินข้อดีข้อเสียของ ข้อมูลหรือทฤษฎีหรือเรื่องราวต่าง ๆ วิธีการต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ตั้งไว้

ในการสอนครูส่วนมากจะเน้นความรู้ความเข้าใจ ไม่ค่อยเน้นด้านการนำไปใช้ การ วิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินผล

1.2 ด้านความรู้สึกและอารมณ์ (Affective Domain)

เน้นความรู้สึก อารมณ์ ทศนคติ ความซาบซึ้งและค่านิยมของนักเรียนต่อสิ่งต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ ด้านนี้จะมีพฤติกรรมแยกย่อยเป็น 5 ชั้นดังนี้

1.2.1 การรับรู้ (Receiving) คือความรู้สึกไวและความตั้งใจที่จะเลือกรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ รู้จักรวบรวม เลือกและแยกสิ่งที่รับรู้ได้

1.2.2 การตอบสนอง (Responding) คือการแสดงอาการตอบโต้สิ่งเร้าด้วยความสมัครใจ พอใจและยินยอม

1.2.3 การให้คุณค่าหรือมีค่านิยม (Valuing) คือความรู้สึกว่าสิ่งต่าง ๆ มีคุณค่าและ เชื่อถือสิ่งนั้น แสดงออกโดยการยอมรับ มีความนิยมชมชอบและกระทำเกี่ยวกับสิ่งที่เขาให้คุณค่า

1.2.4 การจัดระบบ (Organization) คือการจัดค่านิยมต่าง ๆ ให้เป็นระบบเช่น ความจริง ความรวย การช่วยเหลือคนอื่น เป็นต้น โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์กันของค่านิยมที่ยึดถือ และพิจารณาว่าสิ่งใดสำคัญกว่ากัน อาจพิจารณาว่าการช่วยเหลือคนอื่นสำคัญที่สุด และความ จริงกับความรวยเป็นส่วนประกอบที่สำคัญรองลงมาก็ได้

1.2.5 การสร้างลักษณะนิสัย (Characterization by a value or value complex) คือ ความเชื่อถือค่านิยมต่าง ๆ และยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตจนกลายเป็นลักษณะนิสัย ประจำตัวของบุคคล

1.3 ด้านทักษะ (Psychomotor Domain)

คือความสามารถในการทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง คล่องแคล่วรวดเร็ว และทำได้จนเป็นอัตโนมัติ ด้านทักษะจะแบ่งตามลำดับขั้นการพัฒนาการของเด็ก คือการเคลื่อนไหวจะพัฒนาจากการเคลื่อนไหววิหะหลายส่วนไปจนถึงการเคลื่อนไหววิหะบางส่วน และพฤติกรรมที่ใช้ในการติดต่อกันจะเริ่มจากกิจกรรมที่ไม่พูดไปจนถึงกิจกรรมที่ใช้การพูดด้วย (Kibler, Barker and Miles, 1970 อ้างจาก Gage and Berliner, 1975 : 57) วิชาที่ครูจะเน้นทักษะคือ พลศึกษา การพูด การออกท่าทางต่าง ๆ วิชาชีพต่าง ๆ ศิลปะและการปั้นดินเผา เป็นต้น ด้านทักษะจะแบ่งเป็น 4 ชั้นดังนี้

1.3.1 การเคลื่อนไหววิหะหลายส่วน (Gross Body Movements) คือการเคลื่อนไหวที่ไม่ต้องใช้ความสัมพันธ์ระหว่างอวัยวะส่วนต่าง ๆ เช่น มือ แขน แต่จุดมุ่งหมายประเภทนี้จะเน้นการเคลื่อนไหวได้อย่างรวดเร็วหรือถูกต้อง เช่นการขว้างลูกบอลก็เป็นการเคลื่อนไหวข้อต่อส่วนบน ส่วนการว่ายน้ำก็เป็นการเคลื่อนไหวร่างกายหลาย ๆ ส่วน

1.3.2 การเคลื่อนไหววิหะบางส่วนให้สัมพันธ์กันอย่างดี (Finely Coordinated Movements) คือการเคลื่อนไหวได้อย่างมีแบบแผนหรือมีลำดับขั้น การเคลื่อนไหวแบบนี้ต้องการฝึกหัดเพื่อให้ทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นความสัมพันธ์ ระหว่างมือกับนิ้ว มือกับตา มือกับหู มือตาและเท้า

1.3.3 การติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูด (Nonverbal Communication Sets) คือความพยายามที่จะสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ให้ผู้รับโดยแสดงออกทางหน้าตาท่าทางและการเคลื่อนไหวร่างกาย

1.3.4 การพูด (Speech Behavior) คือการพูดเพื่อสื่อสารกัน เล่นละคร ปาฐกถา เป็นการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

พฤติกรรมทั้ง 3 ด้านที่กล่าวมาข้างต้นจะผสมผสานกันอยู่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ขณะที่กำลังคิดก็จะมีอารมณ์และการเคลื่อนไหวด้วย หรือขณะที่เคลื่อนไหวร่างกาย เช่น ขี่รถหรือเล่นเปียนโนก็จะมีวิธีการวิธีที่จะเคลื่อนไหวและมีความรู้สึกต่อสิ่งที่ทำด้วย ในการทำสิ่งต่าง ๆ แม้จะมีพฤติกรรมทั้งสามด้านคาบเกี่ยวกันอยู่ แต่ถ้าครูต้องการจะเน้นเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งก็ย่อมทำได้ (Gage and Berliner, 1975 : 49-58)

2. จุดมุ่งหมายตามหลักสูตรและจุดมุ่งหมายเฉพาะวิชา

ก่อนที่ครูจะกำหนดจุดมุ่งหมายการสอนให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้าน ความรู้ ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และทักษะ ครูจะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายที่กว้างขวางและ คลุมลักษณะที่ต้องการไว้ทั้งหมดนั้นคือจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรเช่นจุดมุ่งหมายหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ต้องการให้นักเรียนมีคุณสมบัติดังนี้ (กมล ภูประเสริฐ, 2519 : 19)

- ใ้รู้จักคิดวิจารณ์และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
- ใ้มีความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์และอดทน
- ใ้มีความรู้และทักษะในวิธีการทางวิทยาศาสตร์
- ใ้เข้าใจและศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ
- ใ้สำนึกในหน้าที่และสิทธิของตน

ส่วนหลักสูตรมัธยมศึกษาใ้จุดมุ่งหมายใ้นักเรียนมีคุณสมบัติดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, มปป. : 1)

- ใ้ใ้ผู้เรียนค้นพบและพัฒนาความสามารถความถนัดและความสนใจของตน
- ใ้ใ้ใ้มีนิสัยใ้หาความรู้ ทักษะ ใ้จักคิดและวิเคราะห์อย่างมีระเบียบวิธีการและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
- ใ้ใ้มีพรรคคณะที่ใ้ต่อสัมมาชีพทุกชนิดมีระเบียบวินัยในการทำงานทั้งในส่วนตัวและหมู่คณะ มานะพากเพียร อดทน ประหยัดและใ้เวลาเป็นประโยชน์
- ใ้ใ้ใ้มีความซื่อสัตย์ มีวินัยในตนเอง เคารพต่อกฎหมายและกติกา ของสังคม รับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม ตลอดทั้งสร้างความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม
- ใ้ใ้ใ้รู้จักสิทธิและหน้าที่ ใ้จักทำงานเป็นหมู่คณะ มีความสามัคคีและเสียสละ เพื่อส่วนรวม ใ้จักแก้ปัญหาด้วยสันติวิธีอย่างมีหลักการและเหตุผล
- ใ้ใ้ใ้มีความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐาน เพียงพอแก่การนำไปปรับปรุงการดำรงชีวิตทั้งส่วนตัวและครอบครัว รวมทั้งการฝึกงานและการศึกษาเพิ่มเติม
- ใ้ใ้ใ้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และใ้ใ้จักส่งเสริมการสาธารณสุขของชุมชน

ฯลฯ

จุดมุ่งหมาย ตามหลักสูตรมีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้สมาชิกในสังคมมีคุณสมบัติที่ดีตามที่สังคมปรารถนา และจะทำได้ในระยะยาว

ส่วนจุดมุ่งหมายเฉพาะวิชา เป็นจุดมุ่งหมายที่แยกย่อยมาจากจุดมุ่งหมายตามหลักสูตร ได้มาจากการพิจารณาประเภทของเนื้อหาหรือประสบการณ์ที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมที่ต้องการตามที่กำหนดไว้ตามหลักสูตร จุดมุ่งหมายนี้แคบกว่าจุดมุ่งหมายตามหลักสูตร เพราะเป็นขอบเขตจำกัดตามประเภทเนื้อหาและประสบการณ์ จุดมุ่งหมายนี้รวมถึงจุดมุ่งหมายของหมวดวิชา กลุ่มประสบการณ์ในหลักสูตร และที่แยกย่อยเป็นรายวิชาเช่น

- จุดมุ่งหมายในวิชาภาษาไทยเช่น ให้เข้าใจและสามารถใช้ภาษาได้ถูกต้องและเหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล
- จุดมุ่งหมายในวิชาคณิตศาสตร์เช่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการคณิตศาสตร์
- จุดมุ่งหมายในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เช่นให้เข้าใจหลักของการอยู่ร่วมกันในสังคมและสามารถปฏิบัติตนตามหลักการนั้นได้
- จุดมุ่งหมายในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเช่น ให้สนุกเพลิดเพลิน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความประณีตและระสนิยมที่ดี เป็นต้น (กมล ภูประเสริฐ, 2519)

จุดมุ่งหมายนี้แม้จะแคบกว่าจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรแต่ก็ยังเป็นข้อความที่มีความหมายกว้างและหวังผลได้ก็ต้องใช้เวลา ถ้าครูต้องการจะตั้งจุดมุ่งหมายการสอนแต่ละชั่วโมงในวิชาที่ตนสอน นอกจากการคำนึงถึงจุดมุ่งหมายจากหลักสูตรและจุดมุ่งหมายทั่วไปแล้วจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายการสอนให้เฉพาะเจาะจงลงไปในลักษณะบ่งพฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งเรียกว่าจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

3. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม (Behavioral Objectives)

การกำหนดจุดมุ่งหมายการสอนหมวดวิชาหรือวิชาต่าง ๆ หรือจุดมุ่งหมายการสอนแต่ละบทแต่ละตอนของเนื้อหาวิชามักจะกำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เช่น เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แม้ว่าการกำหนดเช่นนี้จะเน้นถึงพฤติกรรมของนักเรียนที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปจากการไม่รู้มาเป็นผู้รู้ จากการเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ไม่ดีหรือวางเฉยต่อสิ่งหนึ่งมาเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้นก็ตาม ความหมายของคำว่า “ความรู้” “ความ

เข้าใจ” และ “ทัศนคติที่ดี” ก็กว้างขวางจนสามารถแปลความหมายได้หลายอย่างแตกต่างกันตามพื้นความรู้ ประสบการณ์และค่านิยมของตน จึงมีการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา โดยเฉพาะการสอนให้เป็นข้อความเฉพาะเจาะจง สามารถสื่อความหมายได้ตรงกันเรียกว่า “จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม”

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมคือจุดมุ่งหมายในการสอนที่กำหนดขึ้น โดยบ่งถึงพฤติกรรมของนักเรียนซึ่งครูสามารถสังเกตได้ วัดผลได้ หรือเป็นจุดมุ่งหมายที่บอกให้ทราบว่าเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนแล้ว นักเรียนสามารถทำอะไรได้บ้าง โดยพฤติกรรมที่กำหนดนั้นต้องเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกต (มองเห็น, ได้ยิน) ได้เท่านั้น (กองวิชาการ,มปป. : 12) เช่นบอกข้อเท็จจริง อธิบายความสัมพันธ์ ยกตัวอย่าง เขียนรายงาน เป็นต้น

จุดมุ่งหมายการศึกษาที่ต้องการให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความคิด ความรู้ ความเข้าใจ การเห็นคุณค่า เป็นต้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงสามารถแปลออกมาเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้หลายพฤติกรรม และมีความหมายเฉพาะเจาะจง เช่นความเข้าใจในหลักการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ อาจหมายถึงพฤติกรรมต่อไปนี้

- อธิบายหลักการนั้น ๆ ด้วยคำพูดของตนเอง
- บอกได้ว่าสถานการณ์ใด (ซึ่งไม่เคยทราบมาก่อน) แสดงถึงการปฏิบัติที่ใช้หลักการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
- ยกตัวอย่างการปฏิบัติ (ที่แปลกจากตัวอย่างเดิม) ที่สอดคล้องกับหลักการต่าง ๆ

3.1 ส่วนประกอบของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่สมบูรณ์จะมีข้อความที่ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนคือ

3.1.1 ส่วนที่เป็น “พฤติกรรมที่คาดหวัง” (Terminal Behavior) เป็นข้อความที่บอกถึงพฤติกรรมที่ต้องการให้นักเรียนแสดงออกในระหว่างการเรียนหรือเมื่อสิ้นสุดการเรียนหน่วยใดหน่วยหนึ่งแล้ว เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ การเขียนข้อความส่วนที่พฤติกรรมที่คาดหวังจะอาศัยคำที่บ่งถึงการกระทำดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงคำที่บ่งถึงการกระทำที่แบ่งตามจุดมุ่งหมายการศึกษา 3 ประเภท

คำที่บ่งการกระทำด้านความรู้และความคิด

พฤติกรรม	คำที่บ่งการกระทำ	เรื่องที่กระทำ
ความรู้ ความจำ	บอก ชี้บ่ง บรรยาย ให้รายการ จับคู่ บอกหัวข้อ แยกประเภท ให้นิยาม ฯลฯ	ชื่อวัน - เวลา เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ ข้อเท็จจริง เรื่องราว อักษรย่อ ระเบียบแบบแผน ลำดับขั้น เกณฑ์ วิธีการ หลักการ ทฤษฎี ความสัมพันธ์ ฯลฯ
ความเข้าใจ	แปล เปลี่ยนรูป ใช้คำพูด ของตนเอง บอกความแตกต่าง บอกความคล้ายคลึง ขยายความ ยกตัวอย่าง อธิบายความหมาย สรุป จัดเรียงเรียงใหม่ บอก ฯลฯ	ความหมาย เหตุการณ์ เรื่อง- ราว สัญลักษณ์ นิยาม คำพูด ความสัมพันธ์ ความน่าจะเป็น ข้อมูล (ตัวเลข, กราฟ ฯลฯ) ภาษา จุดมุ่งหมายของเรื่อง ความสำคัญของเรื่อง คติพจน์ หลักการ ฯลฯ
การนำไปใช้	ใช้ คำนวณ สาธิต สร้าง บอก ฯลฯ	กฎ ผล ข้อสรุป วิธีการ ฯลฯ
การวิเคราะห์	บอกจำแนก ค้นหา เปรียบเทียบ ให้เหตุผล บอกความแตกต่าง และ ความคล้ายคลึง จัดประเภท	สมมติฐาน ข้อสรุป ข้อตกลง ข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง ความคิดเห็น วิธีการความ- ล้ำเอียง การจัดระบบ หลักการ ฯลฯ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

พฤติกรรม	คำที่ป้องกันการกระทำ	เรื่องที่กระทำ
การสังเคราะห์	บอก เขียน สร้าง แก้ไข วางแผน ออกแบบ จัด ผลิต แสดงเหตุผล วางโครงการ ปรับปรุง เรียบเรียง ผสมผสาน ฯลฯ	ความสัมพันธ์ งาน แบบแผน จุดมุ่งหมาย ศัพท์ทางวิชาการ สมมติฐาน การค้นคว้าบท- ความแนวคิด หลักการ ทฤษฎี เค้าโครง ข้อสรุป ฯลฯ
การประเมินผล	ประเมิน ตัดสิน โต้แย้ง ให้ความเชื่อถือ เปรียบเทียบ ให้เกณฑ์ วิพากษ์วิจารณ์ ฯลฯ	ความถูกต้อง ความเชื่อถือได้ ความผิดพลาด ความน่าเชื่อถือ เรื่องราว เหตุผลของการกระทำ มาตรฐานทฤษฎี จุดจบ แนวทาง ประสิทธิภาพ ฯลฯ
คำที่บ่งถึงการกระทำในด้านความรู้สึกและอารมณ์		
การรับรู้	ถาม เลือ ก บรรยาย ติดภาพ ให้ ยึด ชี้บ่ง บอก ให้ชื่อ ตอ1 ใช้ คัดเลือก จำแนก	การเห็น เสียง เหตุการณ์ต่าง ๆ แบบ การจัดแจง ตัวอย่าง รูปร่าง ขนาด คำตอบ จังหวะ
การตอบสนอง	ตอบ ช่วยเหลือ ทำให้เหมือน ยอมตาม อภิปราย แสดง อ่าน รายงาน ตอบโต้ คัดเลือก บอก	การสอน คำชี้แจง กฎต่าง ๆ การสาธิต เกมต่าง ๆ งานแสดง การพูด การเล่น การรายงาน การเขียน
การมีค่านิยม	สาธิต บรรยาย อภิปราย ชี้แจง ให้เหตุผล เสนอ รายงาน คัดเลือก แบ่ง เขียน ช่วยสนับสนุน ยืนยัน โต้แย้ง	เป็นสมาชิกกลุ่ม ผลงานด้าน ศิลปะ ผลงานด้านดนตรี มิตร- ภาพเป็นส่วนตัว โครงการงาน ความคิดเห็น ข้อโต้แย้ง สิ่งที่ไม่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 1 (ต่อ)

พฤติกรรม	คำที่บ่งการกระทำ	เรื่องที่กระทำ
การจัดระบบ	อภิปราย เปรียบเทียบ ให้คำจำกัดความ จัดแจง เรียบเรียง ทำให้สมดุล รวม ทำให้สมบูรณ์ ป้องกัน อ้างถึง ปรับปรุง สิ่ง ฯลฯ	รหัส มาตรฐาน จุดมุ่งหมาย ระบบ เกณฑ์ ข้อจำกัด ฯลฯ
การสร้างลักษณะนิสัย	เปลี่ยนแปลง ทำให้สมบูรณ์ ต้องการ แสดงท่าทาง จำแนก เสนอ ปรับปรุง ใช้ แก้ไข ตรวจสอบ	แผนงาน พฤติกรรม วิธีการ ความพยายาม จริยธรรม วุฒิภาวะ

คำที่บ่งการกระทำทางด้านทักษะ

พฤติกรรม	คำที่บ่งการกระทำ
การเคลื่อนไหวทั้งร่างกายโดยอวัยวะ ส่วนต่าง ๆ ไม่สัมพันธ์กัน เช่นการ เคลื่อนไหวที่ใช้มือ แขน หัวไหล่ ขา การทำงานประสานกันระหว่าง อวัยวะบางส่วนเช่นมือกับตา มือกับหู มือตาและเท้า การแสดงออกทางหน้าตาท่าทาง โดยไม่ใช้คำพูด การพูด	ขว้าง วิ่ง ว่ายน้ำ ประกอบ พิมพ์ดีด เล่นกีตาร์ตามโน้ต เล่นเปียโนได้ วาดรูป ขับรถตามถนนใหญ่ แสดงให้คนอื่นสนใจ ใช้ภาษาไปได้ ออกเสียงสระได้ ท่องคำโคลงกลอนโดยไม่ ผิด พูดให้คนอื่นเข้าใจได้

(ตารางที่ 1 ดัดแปลงจาก Gage and Berliner, 1975 : 52-58 และกองวิชาการ, มปปพ : 18-19)

ตัวอย่าง จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมส่วนที่เป็น “พฤติกรรมที่คาดหวัง”

- เขียนอธิบายถึงสาเหตุที่สำคัญ ๆ ที่ทำให้เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้
- ทำโจทย์สถิติดังต่อไปนี้.....ได้
- เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างใบเลี้ยงเดี่ยวกับใบเลี้ยงคู่ได้

3.1.2 ส่วนที่เป็น “สถานการณ์” (Conditions) เป็นข้อความที่บอกถึงสถานการณ์หรือเงื่อนไขที่ครูสร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่คาดหวัง

ตัวอย่าง จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมส่วนที่เป็นสถานการณ์หรือเงื่อนไข

-โดยอนุญาตให้นักเรียนใช้ตารางสถิติ สมุดคู่มือ และเครื่องคิดเลขได้
-โดยไม่ใช้เครื่องคิดเลขหรือตารางสถิติใด ๆ เข้าช่วย
-ในระยะทางไกล 25 หลา.....
- ภายในเวลา $1\frac{1}{2}$ ชั่วโมง.....
- เมื่อกำหนดสมการสองชั้นให้.....

จะเห็นได้ว่าส่วนเงื่อนไขอาจจะอยู่ส่วนต้น กลาง หรือท้ายของข้อความก็ได้ สถานการณ์หรือเงื่อนไขที่กำหนดขึ้นนั้นอาจได้มาจากเรื่องราว เนื้อหา ข้อมูล ความจริง เหตุการณ์ ฯลฯ ซึ่งเหมือนหรือคล้ายกับสิ่งที่นักเรียนเคยประสบ หรือคิดว่าจะต้องประสบในชีวิตจริงเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ.

3.1.3 ส่วนที่เป็น “เกณฑ์” (Criteria) เป็นข้อความที่อธิบายให้ทราบว่านักเรียนต้องปฏิบัติให้ดีเพียงใดหรือต้องมีพฤติกรรมในระดับใด จึงจะได้รับการยอมรับว่านักเรียนทำสิ่งนั้นได้จริง มิใช่ทำได้โดยบังเอิญ การกำหนดเกณฑ์โดยทั่วไปจะกำหนดโดยใช้ปริมาณ คุณภาพ หรือเวลาเป็นหลัก

ตัวอย่าง จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมส่วนที่เป็นเกณฑ์

- ให้เหตุผลได้ถูกต้องทั้งหมด
- ยิงให้ถูกเป้าทุกนัด
- ถูกต้องอย่างน้อย 85 ข้อ

เกณฑ์ที่กำหนดถือเป็นความต้องการขั้นต่ำของพฤติกรรมนั้น ๆ การกำหนดเกณฑ์ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อม ลักษณะวิชา ความต้องการ พื้นฐานความรู้ วัยของนักเรียน เป็นต้น

ตัวอย่าง จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่มีครบทั้งสามส่วน

สถานการณ์	พฤติกรรมที่คาดหวัง	เกณฑ์
1. เมื่อกำหนดสภาพแวดล้อมของชุมชนคนหนึ่งให้	นักเรียนสามารถบอกได้ว่าสภาพนั้น ๆ มีอิทธิพลต่อการประกอบอาชีพของคนในชุมชนอย่างไร	ได้ถูกต้องอย่างน้อย 3 ประการ
2. เมื่อให้แก้วน้ำจางชาม ฯลฯ ที่เปื้อน	นักเรียนสามารถแสดงการล้างให้สะอาดได้	โดยแสดงออกถึงความคล่องแคล่ว ความระมัดระวัง และการปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกต้อง

การเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอาจจะมีไม่ครบทั้งสามส่วน และไม่ได้แยกให้เห็นชัดเจนดังข้างต้น จุดมุ่งหมายบางข้อมีแต่เฉพาะพฤติกรรมที่คาดหวังและเงื่อนไขโดยถือหลักว่าผู้อ่านเข้าใจตรงกันว่านักเรียนจะทำอะไรและทำในเงื่อนไขใด ส่วนเกณฑ์นั้นอาจไม่บ่งไว้ก็ได้

3.2 ประโยชน์ของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

การสร้างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมจะให้ประโยชน์หลายประการพอสรุปได้ดังนี้ (เสนาะหัตถี, 2522 : 24-33)

3.2.1 ประโยชน์ด้านการสอนของครู เนื่องจากจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมบ่งถึงพฤติกรรมที่คาดหวังไว้ชัดเจน จึงเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ทำให้ทราบว่าลำดับขั้นในการสอนจะเป็นอย่างไร การสร้างจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ชัดเจน ควรจะบ่งถึงพฤติกรรมของผู้เรียนดังต่อไปนี้

- พฤติกรรมขั้นนำเข้าสู่บทเรียนเป็นพฤติกรรมเริ่มต้น เพื่อเป็นแนวทางเข้าสู่บทเรียน เช่น ถ้าสอนเรื่อง “ส่วนประกอบของประโยค” ก็จะมีจุดมุ่งหมายในขั้นนี้ว่า

“เมื่อกำหนดข้อความมาให้ นักเรียนสามารถบอกได้ว่า ข้อความนั้นจับใจความได้หรือไม่ ถ้าจับได้มีความว่าอย่างไร”

- พฤติกรรมที่คาดหวังจะเกิดขึ้นระหว่างสอนหรือเรียนเช่น

“เมื่อกำหนดข้อความมาให้ นักเรียนสามารถบอกได้ว่าข้อความส่วนใดที่ทำหน้าที่เป็น ผู้แสดง และส่วนใดที่เป็นผู้ถูกกระทำ”

“นักเรียนสามารถสรุปได้ว่า “ประธาน กริยา และกรรม” ทำหน้าที่ใดในประโยค”

“เมื่อกำหนดประโยคมาให้ สามารถบอกได้ว่าคำหรือวลีใดทำหน้าที่ขยายอะไรใน ส่วนของประโยค”

- พฤติกรรมเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอน เป็นเสมือนผลรวมของพฤติกรรมระหว่าง เรียน ซึ่งจะต้องประเมินผล เช่น

“นักเรียนสามารถเขียนประโยคที่มีส่วนขยายและไม่มีส่วนขยายได้อย่างน้อยประเภท ละ 10 ประโยค”

จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ชัดเจน จะทำให้ทราบว่าควรมีกิจกรรมใดบ้าง ขณะสอน เช่น “เมื่อกำหนดประโยคมาให้ 5 ประโยค สามารถบอกได้ว่าเป็นประโยคมีประธาน และกริยา 2 หรือ 3 ส่วน (มีทั้งประธาน, กริยาและกรรม) ได้อย่างถูกต้องอย่างน้อย 4 ข้อ” ดังนั้น กิจกรรมการสอนคือ หาประโยคมา 5 ประโยค แล้วให้นักเรียนบอกว่าประโยคนี้เป็นประโยคที่ ส่วน ถ้านักเรียนตอบได้ถูกต้องอย่างน้อย 4 ข้อ ก็แสดงว่านักเรียนมีความรู้ตามที่คาดหวัง แต่ถ้าทำ ไม่ถูกต้องถึง 4 ข้อก็แสดงว่านักเรียนยังบกพร่องเรื่องนี้อยู่ ครูต้องสอนเพิ่มเติม

3.2.2 ประโยชน์ทางการเรียนของนักเรียน นักเรียนบางระดับเมื่อได้ทราบว่าครู คาดหวังให้ตนมีพฤติกรรมอย่างไร ก็จะสามารถปรับปรุงตนเองให้เป็นไปตามที่ครูคาดหวัง ผล การวิจัยพบว่านักเรียนที่ทราบจุดมุ่งหมายการเรียนในรายวิชาจะมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ ทราบจุดมุ่งหมาย และยังพบว่าผู้ที่ทราบจุดมุ่งหมายจะเรียนได้เร็วกว่า และลืมช้ากว่านักเรียนที่ เรียนโดยไม่ทราบจุดมุ่งหมาย

3.2.3 ประโยชน์ต่อการประเมินผลของครู จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่เขียนไว้ สมบูรณ์ชัดเจน จะบอกถึงสถานการณ์การประเมินผลไว้ด้วย เช่น จะใช้การวัดผลแบบไหน จะ ใช้เครื่องมืออะไรวัด และประเมินผลได้อย่างไร เช่น “เมื่อกำหนดประโยคมาให้ 5 ประโยค นักเรียนสามารถบอกได้ว่าเป็นประโยค 2 หรือ 3 ส่วนได้ถูกต้องอย่างน้อย 4 ประโยค” ก็บ่งว่า

การวัด - ควรใช้แบบทดสอบ (อาจสอบปากเปล่าก็ได้)

เครื่องมือวัด - ข้อสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก (อาจเป็นถูกผิดหรือเติมคำก็ได้)

เกณฑ์ - ต้องทำถูก 4 ใน 5 ข้อ

4. สรุป

ในการสอนครูต้องมีจุดมุ่งหมายการสอนว่าต้องการให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างไรบ้าง ซึ่งมีจุดมุ่งหมายทางด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก อารมณ์ และทักษะ การจะเน้นจุดมุ่งหมายด้านใดขึ้นอยู่กับแนวความเชื่อของครูและเนื้อหาวิชา จุดมุ่งหมายการสอนที่เน้นด้านความรู้ ความคิด อารมณ์ และทักษะเป็นจุดมุ่งหมายที่ป้องกันการกระทำที่ไม่ดีและอาจสื่อความหมายได้ไม่ตรงกัน จึงอาจกำหนดจุดมุ่งหมายการสอนในรูปจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ซึ่งจะบ่งถึงพฤติกรรมของนักเรียนเมื่อสิ้นสุดการเรียนแล้ว หรือขณะกำลังเรียนจุดมุ่งหมายชนิดนี้ถ้าเขียนอย่างชัดเจนจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผล และทำให้นักเรียนทราบว่าตนจะต้องมีพฤติกรรมใดบ้างตามที่ครูคาดหวัง

เอกสารที่ควรอ่านประกอบ

กองวิชาการ สำนักงานการศึกษา “จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม” เอกสารอบรมการวัดผลการศึกษา
กทม : โรงพิมพ์สำนักงานการศึกษา, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

คำถามท้ายบทที่ 5

1. ท่านมีความเข้าใจว่า ในแต่ละวิชาครูจะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายว่านักเรียนจะต้องสามารถประสบความสำเร็จในการเรียนทางด้านใดบ้าง
2. จงเปรียบเทียบจุดมุ่งหมายทางการศึกษาในแต่ละด้านว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร
3. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมคืออะไร จงอธิบายมาพอสังเขป
4. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมแตกต่างจากจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างไร
5. ในการเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้นจะต้องประกอบด้วยกี่ส่วน อะไรบ้าง
6. ท่านเข้าใจว่าการเขียนจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมในแต่ละวิชานั้นมีประโยชน์ต่อครูและนักเรียนอย่างไรบ้าง
7. จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่ปรากฏข้างล่างต่อไปนี้มีบางข้อที่มีส่วนประกอบไม่ครบทั้ง 3 ประการ ขอให้นักเรียนแยกส่วนประกอบของจุดมุ่งหมายแต่ละข้อออกมาให้ชัดเจน และถ้าจุดมุ่งหมายข้อใดขาดหายไปขอให้เขียนเพิ่มเติมให้ครบด้วย
 - 7.1 นักเรียนจะสามารถทำข้อสอบแบบปรนัย ซึ่งมีข้อย่อยทั้งหมด 100 ข้อได้ถูกต้องอย่างน้อย 85 ข้อภายในเวลา $1\frac{1}{2}$ ชั่วโมง
 - 7.2 เมื่อถามคำถามเป็นภาษาอังกฤษ นักเรียนจะแสดงความเข้าใจคำถามนั้นโดยการตอบเป็นภาษาอังกฤษและใช้ประโยคถูกต้อง
 - 7.3 นักเรียนจะสามารถเข้าใจกฎในการทำสัญญาซื้อขาย
 - 7.4 นักเรียนจะสามารถพัฒนาวิธีที่จะแก้ปัญหาในการบริหารได้
 - 7.5 นักเรียนจะสามารถหาหนังสืออ้างอิงได้ 3 เล่มในเวลา 10 นาที
 - 7.6 นักเรียนจะสามารถบอกประโยค 16 ประโยคที่ครูให้และแก้คำที่ผิดในประโยคเหล่านั้นได้ถูกต้อง

บรรณานุกรม

กมล ภูประเสริฐ “ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม” *ประชาศึกษา* 18 : 4

พ.ย. 19) : 18-23

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ *คู่มือแนะแนว* ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 อยู่ในเน็ตโปรดักชั่น, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

กองวิชาการ สำนักงานการศึกษา “จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม” *เอกสารอบรมการวัดผลการศึกษา*
กทม : โรงพิมพ์สำนักงานการศึกษา, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

Gage, N.L and Berliner, David C. “Different Kinds of Objectives and How They Fit Together”

Educational Psychology Chicago : Rand MC Nally College Pubishing Company,

Copyright, 1975.